

תמצית הדף היומי

פרשת ויצא

ראש השנה כט-לה

סדר דף כט

הש"ו אין מוציאין את הרבים יד"ח [דכל שאינו מחויב בדבר אינו מוציא אחרים]. * הכל חיבין בתקיעת שופר כהנים לויים וישראלים גרים ועבדים משוחררים ומוציאין זה את זה, ואיצטריך לאשמועינן כהנים להו"א משום דכתיב יום תרועה יהי לכם [משמע שיהיו יום תרועה היחיד בשנה] ואינהו איתנהו בחצוצרות, ולמס' משום דשוה היובל לר"ה לתקיעה ולברכות, וכהנים ליתנהו במצות יובל דמוכרין לעולם וגואלין לעולם [יכולין לגאול בתי ערי חומה אף לאחר שנה, ובשדה אחוה אף בתוך שתיים מהמכירה, ובמקדש שדה אחוה גואלין אף אחר שמכרה הגובר לאחר]. * טומטום אינו מוציא את מינו ולא את שאינו מינו אבל מוציא את עצמו. * אנדרוגינוס מוציא את מינו וכ"ש את עצמו, אך אינו מוציא את מינו. * לר"ה מי שחציו עבד והציו בן חורין אינו מוציא אחרים משום צד עבדות שבו, ואת עצמו מוציא, ולר"ה אפי' את עצמו אינו מוציא. * כל הברכות כולן כגון הלל ומגילה אע"פ שיצא מוציא [מדן שומע כענה דכל ישראל ערבין], מלבד ברכת הנהנין כגון ברכת הלחם והיין שאם יצא אינו מוציא [דאין ביה ערבות דלא יהנה ולא יבדק, וא"כ עושה לחנך את ב"ב]. אבל במקום מצוה כגון קידוש מוציא אף בברכת הנהנין, דרב פפי היה מקדש לאריסין בשנית, דסו"ס אכילת חובה היא.

סדר דף ל-לא

ט' תקנות שתיקן ריב"ז: א. וי"ט של ר"ה שחל בשבת תוקעין במקדש ולא במדינה, והטעם: להו"א הוי מדאו' שנאמר יום תרועה וזכרון תרועה [ודכורן קאי על שבת שאין תוקעין], ונדהה דא"כ אף במקדש לא ידחה, ועוד דלאו מלאכה היא, ולמס' מדרבנן שמוא וילכנו ד' אמות ברה"ה, ומשחרב ביהמ"ק התקין ריב"ז שיתקעו בכל מקום שיש בו ב"ד לת"ק אפי' באקראי, ולהכמיס הווקא בקבוע, ולר"ה רק ביבנה ששם היתה סנהדרין גדולה, וריב"ז עשה מעשה לתקוע לפני שדנו [אם יש לגזור במקום ב"ד] וא"כ אמר שאין להשיב לאחר מעשה. ב. בראשונה היה הלולב ניטל במקדש ו' ובמדינה וס' א', ומשחרב ביהמ"ק התקין ריב"ז שיהא הלולב ניטל במדינה ו' וזכר למקדש, ובעינין לעשות זכר למקדש שנא' ציון היא דורש אין לה מכלל דבעיא דרישה. ג. תיקן ריב"ז דיום הינף העומר והיינו טו' בניסן כולו אסור באכילת חדש והטעם דמהרה יבנה ביהמ"ק ואם יבנה בליל טו' לא יספיקו להקריבו לפני הצות, ויאמרו אשתדך אכלנו בהאיר מזרח, ולא ידעו שצריך עומר להתירו, ולרנב"ט טעמיה דריב"ז דאסור הוא מדאו' שנא' עד עצם היום הזה ועד בכלל [ור"י טעי דסבר דריב"ט מדרבנן קאמר, ובאמת מדאו' אסור ורדש והתקין]. ד. בראשונה קיבילו עדות החודש כל היום, והטעם אחת נשנתה העדים מלבוא ונתקלקלו הלויים בשיר והיינו שלא אמרו שירה כלל [דלא ידעו אם לא יבוא עדות כלל ויש לומר שיר של חול, או שמא יש לומר שיר של ר"ה, ואין להקשות ע"כ מדרשנו שאם חל ר"ה ביום המושי ושירת התמיד היא בין כך הרענו, אם באו עדים קודם שחירת אומרים הסירות], ואם באו אחר תמיד של שחר היה אומרים בשחר הרענו אע"פ שכופל במוסף, ולבני בבל לא היו צריכים לומר כלל מספק, ומנשי דבין שהוא השיר של אותו היום במקום ספק אין לבטלו, ולר"ה היינו שאמרו שירה של חול, לכן התקינו שיקבלו רק עד המנחה, ואם באו גם המנחה למעלה עושין אותו היום ולמחרתו קודש [שלא יזלו לשה הבאה], ומשחרב ביהמ"ק התקין ריב"ז שיקבלו את עדות החודש כל היום. ה. עוד תיקן דאפי' ראש ב"ד במקום אחר אין עדי' החודש הלויים אלא למקום הוועד דא"כ נמצאת מכשילה לעתיד לבוא, אבל בלוח ומלוח אמרינן עבד לוח לאיש מלוח ויש ללכת אחר ראש ב"ד. ו. אין הכהנים רשאין לעלות בסנדליהן לדוכן. ז. התקין ריב"ז אחר החורבן שיחללו שבת רק על ניסן ותשרי ולא על שאר החודשים. ח. גר שנתגייר בזמן הזה צריך להפריש רובע השקל לקינו [דבעי טבילה והרצאת דמים], ונזמנה עליה ריב"ז וביטלה מפני התקלה [שמה יתנה]. ט. לר"ה כרם רביעי בתחילה עלה לירושלמה מהלך יום אחד לכל צד כדי לעטר את שוק ירושלים בפירות, וריב"ז נזמנה והתירו אחר החורבן [ונקרא חבר בפי הללמיים כלפי ר"ה אף שהיה רבו, דהכי אורח ארעא], אך לרנב"ט התקנה היתה שיקשרו את הלשון של הזורית חציו בסלע וחציו בין קרניו [ובתחילה קשרוהו על פתח אולם מנחין, ואם לא הלכין היו ענבין, ואח"כ קשרוהו מפנים ועדיין היו מצויין]. וריב"ז התקין שיקשרוהו חציו בסלע וחציו בין קרניו של שיער המשטלה, ואף שהיה ריב"ז תלמיד היושב לפני רבו שהרי עסק בפרמטיא מן שנה, ולמד מן שנה, ולימד מן שנה, ומשך מן השנים האחרונות לשון הוהרית לא הלכין, מיהו אמר מילתא ואיסתבר טעמיה וקבעו רבו בשמו. * אף דאמרו חכמים במתני' דתוקעין ביבנה בפני ב"ד, אמר ר"ה ועם ב"ד' ומפרשינן מאי קאמר: א. לל"ק בפני ב"ד, ומה שאמרו במתני' שירושלים היתה יתירה על יבנה בב' דברים, היינו שירושלים תוקעין בפני ב"ד ושלא בפני ב"ד, וביבנה רק בפני ב"ד ואפי' ביחיד, ולכן כשהיה מסיים הדין צ"צ תקיעה דציבור ביבנה היא תוקעין היחידים שלא שמעו מהש"צ. ב. לל"ב קאי על יו"ט דב"ד לכל יחיד חייב לתקוע בזמן ב"ד, [עוד הצות [היה] ומה שזמניו שתקיעת ר"ה ויובל דוחה שבת בגבולין איש וביתו, היינו דווקא בפני ב"ד, והא דאמרינן שביובל כל יחיד חייב לתקוע משא"כ בר"ה לא אתי ליחידים או שלא בזמן ב"ד אלא לבפני ב"ד, ובעי ר"ו בנעורו ב"ד לעמוד ולא עמדו ועלתה בתיקו. * השירה במבוי של שחר: בראשון לה' הארץ ומלואה על שקנה והקנה ושילט בעולמו, בשני גדול ה' שחילק מעשיו ומלך עליהם, בשלישי אלוקים ניצב בעדת אל שגילה ארץ בחכמותו, ברביעי אל נקמות ה' שעתיד לפרע מעונביו כוכבים, בחמישי הרענו אלקים עונו על שם שברא עופות ודגים לשבח לשמו, בששי ה' מלך גאות לבש על שגמר מלאכתו ומלך, בשבת מזמור שיר ליום השבת ולת"ק היינו לעתיד לבוא דס"ל כרב קטינא דשית אלפי שנין הוי עלמא וחד חרוב, ולר' נחמיה על שם ששבת דס"ל כאבי דתרי חרוב. * במוספי שבת אמרו הו"ו ל"ד [ר"ת: האינו, זכור, ויכתיבו, וראו (או פסקום), לול, כי (או פסקום)]. וכפי הסדר הזה קורין פ' האזינו בביהכנ"ס. * במנחה אין שבת אמרו אי שיר משה, מי כמון, אי שיר ישראל, ואמרו בכל שבת פרו אחד ולבך בזמן שהספיקו לומר בזמן הקרבת מוסף אחת את השירה, במנחה פרו חוזרים ואומרים את השירה ב' פעמים. * י' מוסעת נסעה שכניה בבית ראשון [הסתלק מעל ישראל מעט מעט כשהוא]. מכפורת לכרוב, מכרוב לכרוב, מפתן, חצר, מובה, גג, חומה, עיר, הר, מדבר, ונתעכבה שם ששה חודשים שמוא חזרו בתשובה, ואח"כ עלתה וישבה במקומה. * י' גלויות גלתה סנהדרין בבית שני: מלשכת הגזית לחנויות [שישבו שם לפי שאלו דניו נפשות]. ירושלים, יבנה, אושא, שפרעם, בית שער, צפורי, טבריא והיא עמוקה מכולן [שהיו שם בשפלות] [משום עתידין ליגאל, ולר"ה גלו רק שש גלויות].

סדר דף לב

סדר הברכות האמצעיות: לר"י בן נורי אבות וגבורות וקדושת השם ואומר עמו מלכויות ואינו תוקע בכלכויות, ואח"כ אומר קדושת היום ותוקע, זכרונות תוקע, שופרות תוקע, ואומר עבודה והודאה וברכת כהנים, ולר"ע כולל מלכויות עם קדושת היום [וכן ס"ל לרבי ודמעיני בכ"מ שאומר לקדושת היום ברביעית] ותוקע, דאל"כ אמאי מזכיר י' פסוקים ולא ט' כדי להבדיל ביניהו, וכן נהגו ביבנה, ולרשב"ג אומר קדושת היום עם הזכרונות כדי שתהא באמצעית [ומה שאמר למי עשעה כר"ע דכך היו נוהגין ביבנה, היינו שתוקעין למלכויות, ולא שאומרים למלכויות עם קדושת היום]. * המקור לאמירת הברכות: אבות- הבו לה' בני אלים, גבורות- הבו לה' כבוד ועזו, קדושות- הבו לה' כבוד שמו וכו' בהדרת קודש, המקור לזכרונות ושופרות לר"ה שבתון זה קדושת היום, זכרון אלו זכרונות, תרועה אלו שופרות, מקרא קודש קדשהו בעשיית מלאכה, ולר"ע שבתון קדשהו בעשיית מלאכה [שבו פתח הכתוב], ומקרא קודש לקדושת היום, והמקור למלכויות לרבי מדכתיב אני ה' אלוקים ובימים השביעי, ולר"י יוסי בר"י מוהין לכך לזכרון אני ה' אלוקים [דכל מקום שנא' בו זכרונות היו מלכויות עמהן]. * מניין הפסוקים בכל ברכה: לת"ק עשרה מלך ב' א. ללוי י' הלולים שבתהלים [בפ' הללו אל בחדש]. ב. לרב יוסף כנגד י' הדברות. ג. לר' יוחנן כנגד י' מאמרות שנברא העולם [וכבראשית נמי מאמר הוא], וכברייאת איתא דאם אמר ז' מכולן יצא והוא כנגד ז' רקיעין, ולר"ב בן נורי לכתחילה לא יפחות מז' ובדיעבד סגי בג' כנגד תורה נביאים כתובים, א"כ כהנים לויים וישראלים, וכן הלכה. * אין מוזכרין פסוקי פורעניות כגון ביד חזקה מלמך עליהם, אף שיכול לצאת מלך טובה שיפרקנו דלא מוזכרין כעס בר"ה, אבל מוזכרין פורענות של גויים כגון זכור ה' לבני אדם. * אין מוזכרין זכרון של שחרית מוקרי, אלא כגון זכור לי אלקי לטובה. * לר' יוסי פקדונות [הו' פקד את שרה, ופקוד פקדת] כזכרונות [ואינו נחשב דיחיד כיון דאתו רבים ממנה], ולר' יהודה אין כזכרונות. * נה' ר' יוסי ור' יהודה במנין המלכויות שנא' בפס' שאו שערים ראשיכם וכו' מי זה מלך אי השיב ב' הזכרות או הזכרה אחת, וכן בזמור לאלוקים זמרו [דלר' יהודה מי זה מלך לאו מבנייא, וכן זמרו לאלקים משום דהוי המלכה על אומה אחת], וכן נה' אי אמרינן בשופרות קרא דשבתון זכרון תרועה, או קרא דתרונות מלך בו, וכן אי אמרינן תרועה שאין עמה כלום [דלר' יהודה תרועה לאו לשון שופר, עד דמוכר שופר בהדיא]. * לת"ק מתחיל בתורה ומשלים בנביא, ולר' יוסי לכתחילה משלים בתורה ואם השלים בנביא יצא, וכן נהגו הוותיקין. * לר' יוסי איכא פסוקי מלכות מהתורה והם: שמע ישראל, וידעת היום, אתה הראית לדעת. * העובר לפני התיבה במוסף של ר"ה הוא התוקע, ולחז"ל הוא משום ברוב עם, ומקשינן דא"כ אף הלל יאמרו במוסף, אלא משום גזירת המלכות [שהיו ארביין להם כל שש שעות שלא יתקעו עד סוף תפילת שחרית], ובוי"ט הש"ץ של שחרית מקריא את ההלל דורוין מקדמיני מלכות, אך בר"ה ליכא הלל כיון שמלך יושב על כסא דין וספרי חיים ומתים פתוחים לפניו.

סדר דף לג

אין להביא את השופר ע"י דברים שאסורים משום שבות כגון העברת תחום, פיקוח הגל, וכן לעלות באילן, לרכוב על בהמה, שיט ע"פ המים, וחיתוך במגל או בסכין [שדרת לחתוך בו וזו אי"צ לומר זו קתנ]. והטעם הוא משום דשופר עשה- וי"ט עשה ול"ה, ומותר לתת בשופר מים או יין כדי לצננהו, אך מי רגלים אבא שאלו אסור ליתן מפני הכבוד. * פליגי א' מעכבין נשים מלתקוע בשופר ותלוי במה' אי נשים סומכות רשות [דלר' יוסי ור"ש סומכות רשות ואין בזה כל תוסף, ולפי"ד יכולות לתקוע בשופר]. * מתעסקין עם התינוקות לכתחילה שיתקעו וזהו בקטן שהגיע לחינוך, אך אם לא הגיע לחינוך לכתחילה לא יתקע אך אין מעכבין. * המתעסק לא יצא [ואין לדייק דתוקע לשיר יצא, דליילא נמי קרי ליה מתעסק], וכן השומע מהמתעסק לא יצא [ואין לדייק דהשומע מהמשמע לעצמו יצא ודלא כר"ה, דליילא נמי הכי אב רישא]

סדר דף לד-לה

סדר תקיעות: שלש [מלכויות זכרונות ושופרות] של שלש שלש [תקיעה תרועה ותקיעה לכל אחד], שיעור תקיעה כשלוש תרועות ושיעור תרועה כשלוש יבבות וי"א כשלוש שברים ופליגי האם אמו של סיסרא גנחה [והם ארוכים כשברים] או יללה. * מנין שתוקעין בשופר: נאמר ביובל והעברת שופר תרועה, וילפינן לר"ה מהיקש חודש השביעי [שהיה כל תרועות חודש השביעי זה כזה]. ופשוטה לפני כתיב והעברת שופר תרועה, ופשוטה לאחריה מתעבירו שופר, וילפינן שלש של שלש שלש שני' ויובל והעברת שופר תרועה, ובר"ה נאמר שבתון זכרון תרועה ויום תרועה יהיה לכם, וילפינן גז"ש שבעי ליתן את של זה בזה [ומעיקרא יליף בהקש, והשתא דאתיא בגז"ש אי"צ להקיש], ותנא מייית לה ממדבר דכתיב ותקעתם תרועה לומר שתקיעה בפ"ע תרועה בפ"ע, וילפינן פשוטה לפניה מתקעתם תרועה, ופשוטה לאחריה מתרועה יתקעו, ולר' ישמעאל שופרת תרועה שנית, וילפינן לר"ה בגז"ש מתרועה, ואינו חוצוצרות שנא' תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו. * לת"ק שתיים מדא' ואחת מד' ס' דיום תרועה בא לתלמודו למעט לילה, ואידיך יליף לה מכינים הכיפורים [ולא יליף מיניה נמי לפשוטה לפניה ולאחריה והעברת תעבירו יליף לדרך העברתו, והנעברה ביד]. ולר' שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן אחת מד' ושנים מדרבנן, ושבתון זכרון תרועה אתי לתלמודו. * ר' אבהו התקין בקיסרי לתקוע תשר"ת תש"ת ותר"ת משום שהסתפק האם תרועה היא גניחה או יללה או גניחה ויללה יחד [וסתמא דמילתא גנח איניש והדר יליף]. * לר' יוחנן מי ששמע ט' תקיעות ביום ב' שעות ביום אף אף דהיה כדי לגמור את כולה, אך בשם רבו אמר דחור לראש, ואם שמע מט' בגז"א יצא לא יצא. * תקיעות [של תענית] אין מעכבות זו את זו וכן ברכות של כל השנה, אבל בר"ה ויו"ט תקיעות וברכות מעכבות. * מי שבידך ואח"כ הגיע לו שופר יתקע, אך לכתחילה תוקעין על סדר הברכות, והי"מ בחבר עיר ולא ביחיד [שקודם מברך את הברכות, ואח"כ שומע את כל התקיעות], ומצוה בתוקעין יותר מן המברכין, ואפי' שתוקעין ספק והמברכין ודאי כיון שהתקיעה מדאו' והברכות מדרבנן. * יחיד שלא תקע חבירו תוקע לו מדין ערבות, אך אין חבירו מברך עליו. * לת"ק החיוב על כל יחיד וגם על הש"ץ ומתפלל כדי להוציא את מי שאינו בקי, ולרשב"ג הש"ץ מוציא את הרבים יד"ח והציבור מתפללין כדי שהש"ץ יסדר את תפילתו ושייכא בר"ה וי"כ ופרקים [ולא בכל השנה], וברכות ר"ה וי"כ מודה ר"מ לרשב"ג משום דאיושי ברכות, אך רבנן עדיין פליגי, ואמרינן דר"ג פטר רק את העם שבשעות משום דאניסי ולא בעיר [ועם שאחוריה בהטעם אינם בכלל ברכה].